

Для ознайомлення з повним текстом дисертації звертайтеся до автора e-mail kolisnichenkoanhelina@gmail.com

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КОЛІСНІЧЕНКО АНГЕЛІНА ІВАНІВНА

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811](492)(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
В УНІВЕРСИТЕТАХ НІДЕРЛАНДІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. І. Колісніченко

Науковий керівник: Коляда Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук,
професор

Умань – 2020

АНОТАЦІЯ

Колісніченко А. І. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній темі підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором: уперше виокремлено організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах: організаційні засади – відповідність підготовки вчителів іноземних мов міжнародним вимогам, орієнтування на популяризацію професії вчителів іноземних мов, на професійні профілі вчителів іноземних мов, надання альтернативи отримання освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності, підтримка безперервної освіти, відповідність отриманої кваліфікації етапу освіти для здійснення професійної діяльності, орієнтування на освітнє партнерство; педагогічні засади – ґрунтування на стандартах підготовки вчителів іноземних мов, на компетентнісному підході, орієнтування на інновації та диджиталізацію, багатомовність, інтернаціоналізацію; уточнено періодизацію етапів становлення педагогічної освіти у Нідерландах; відповідність професійної підготовки фахівців з викладання іноземних мов у Нідерландах вимогам загальноєвропейського простору вищої освіти з урахуванням останніх змін у галузі їхньої педагогічної освіти; подальшого розвитку набули основні положення порівняльної педагогіки та порівняльного аналізу досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування проблеми дослідження

та визначення організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів, розробити рекомендації щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України.

Для досягнення мети дослідження та розв'язання визначених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів: теоретичні методи – теоретичний та історико-логічний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизацію – під час аналізу теоретичних питань, спрямованих на визначення тенденцій становлення вищої педагогічної освіти та організаційно-педагогічних засад підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах; порівняльно-історичний та хронологічний методи – для характеристики суспільно-політичних, соціально-економічних і культурно-освітніх процесів та історико-ретроспективного аналізу підходів для визначення етапів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; системно-структурний метод – для виявлення і формулювання узагальненого обґрунтування практичних рекомендацій; системно-функціональний метод – для виокремлення напрямів підготовки вчителів іноземних мов; емпіричні методи – вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз навчально-методичної документації, що дали змогу виявити схожі та відмінні риси професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти Нідерландів та України; метод порівняльного (компаративного) аналізу – для зіставлення даних, аналізу й синтезу одержаних результатів з метою формулювання висновків про стан підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах, а також обґрунтування можливостей упровадження конструктивного нідерландського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в оновленні змісту навчальних дисциплін педагогічного напрямку, навчальних дисциплін з викладання іноземних мов, написання кваліфікаційних робіт, вибіркового

дисциплін із проблем розвитку середньої освіти, зарубіжної педагогіки; у можливості використання основних положень роботи при укладанні навчально-методичної літератури для сучасної школи, подальших порівняльно-педагогічних досліджень; в обґрунтуванні необхідності запровадження програми «Шкільний учитель нового покоління» у педагогічних закладах вищої освіти; розроблено рекомендації щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у вітчизняній вищій педагогічній освіті, зокрема, у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов на основі порівняльно-педагогічного аналізу; визначено низку заходів, що сприяють впровадженню розроблених автором рекомендацій.

Теоретичні положення й висновки дослідження можуть бути використані в ході розв'язання наукових і практичних завдань у сучасних умовах реформування педагогічної освіти України, а також для удосконалення освітніх програм із підготовки майбутніх учителів іноземних мов та післядипломної педагогічної освіти; вони збагачують вітчизняну теорію і практику, що може стати основою для подальших досліджень в означеному напрямі, а також дадуть змогу використати досвід Нідерландів у практичній діяльності закладів педагогічної освіти України.

У дисертації викладено результати здійснення глибокого аналізу педагогічної освіти у Нідерландах та Україні, які висвітлюють організаційно-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Здійснено аналіз стану дослідженості наукової проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії, завдяки якому уточнено хронологічні етапи становлення іншомовної підготовки майбутніх учителів.

Досліджено вплив освітніх реформ ХХ століття у вищій педагогічній освіті на зміну підходів і методів викладання іноземних мов та у системі контролю й оцінювання. Обґрунтовано періодизацію домінування методичних підходів до викладання іноземних мов. Здійснений аналіз сучасного стану підготовки вчителів іноземних мов у нідерландській вищій освіті дозволив

виявити основні тенденції, що виникли внаслідок зовнішнього європейського впливу. Охарактеризовано політичні та економічні чинники на вибір іноземних мов для вивчення у нідерландських закладах освіти у певні історичні етапи та вплив розвитку іншомовної освіти у Європі на процес стимулювання до багатомовності в нідерландському суспільстві.

Детальний огляд системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів дав змогу визначити типи закладів освіти, що здійснюють цю підготовку. Визначено базові кваліфікації викладання необхідні для допуску нідерландських вчителів та викладачів до професійної діяльності. Виявлено, що нідерландська система освіти має взаємозв'язки між різними її ланками та усіма учасниками навчального процесу, формуючи повний академічний цикл. Виокремлено й схарактеризовано організаційні та педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; проаналізовано зміст програми підготовки та здійснено огляд додаткових можливостей для підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов.

Здійснено компаративний аналіз організаційно-педагогічних засад професійної підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Нідерландах у окремих напрямках: дослідження нормативних освітніх положень та контроль за їх дотриманням з боку відповідних органів влади обох країн; порівняння педагогічних основ та принципів; зіставлення змісту освіти вчителя іноземних мов в Україні та Нідерландах.

У процесі визначення організаційних засад було здійснено аналіз загальноєвропейських вимог до професії педагога, який дав можливість дослідити ключові аспекти професії та шляхи її розвитку у найближчій перспективі. Виявлено структурні компоненти кваліфікаційної рамки: знання, уміння, компетентності. Виокремлено і конкретизовано організаційні засади підготовки майбутніх учителів іноземних мов, серед яких: відповідність підготовки вчителів іноземних мов міжнародним вимогам; орієнтування на популяризацію професії вчителів іноземних мов; орієнтування на професійні

профілі вчителів іноземних мов; надання альтернативи отримання освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності; підтримка безперервної освіти; відповідність отриманої кваліфікації етапу освіти для здійснення професійної діяльності; орієнтування на освітнє партнерство.

У ході визначення педагогічних засад здійснено аналіз сучасного стану системи підготовки вчителів іноземних мов та підвищення кваліфікації вчителів у Нідерландах, який дав можливість виявити взаємозв'язки між необхідністю стандартизації програм підвищення кваліфікації вчителів та його впливу на рівень викладання предмета. Виокремлено педагогічні засади підготовки майбутніх учителів іноземних мов у системі педагогічної освіти у Нідерландах, серед яких: ґрунтування на стандартах підготовки вчителів іноземних мов, на компетентнісному підході, орієнтування на інновації та диджиталізацію, на багатомовність й інтернаціоналізацію.

Проведено комплексний порівняльний аналіз досвіду реформування сучасної нідерландської й української вищої педагогічної освіти. У ході дослідження було проаналізовано низку документів, якими передбачено якісні зміни у педагогічній підготовці фахівців освітньої галузі та розвиток педагогічної освіти.

Проаналізовано та виокремлено основні чинники що призвели до виникнення дисбалансу у підготовці майбутніх учителів іноземних мов в Україні. Визначено потребу у швидких та ґрунтовних змінах щодо підготовки вчителів іноземних мов й підвищення кваліфікації вже працюючих учителів, а також переліку намірів та рекомендацій МОН України, у контексті їх реалізації. У рамках пошуку шляхів вирішення окреслених проблем було описано позитивний досвід проєктів зреалізованих в Україні.

З метою визначення позицій України та Нідерландів в освітній галузі та їхнього впливу на якість підготовки педагогічних працівників, здійснено аналіз баз даних найпоширеніших міжнародних досліджень: PIRLS, PISA, OECD, TALIS. Дослідження показало, що українська педагогічна освіта найбільше

потребує зростання державної підтримки та фінансування.

Досліджено рівень викладання іноземної мови в українських та нідерландських закладах освіти. Аналіз даних свідчить, що коливання у співвідношеннях визначених для порівняння індикаторів в обох досліджуваних країнах були незначними, але на рівні заробітних плат учителів (Нідерланди >) та кількості студентів (Україна >) розбіжності досить суттєві. На прикладі нідерландських університетів прикладних наук та українських педагогічних університетів здійснено порівняння змісту підготовки майбутніх учителів іноземних мов на рівні навчальних планів, переліку дисциплін та особливостей оцінювання протягом навчання. Виявлено перешкоди, які стримують розвиток педагогічної освіти в Україні та Нідерландах, а також наявність позитивних і негативних рис у педагогічній освіті зазначених країн.

Враховуючи позитивний нідерландський педагогічний досвід освітніх реформ, сформульовано практичні рекомендації для підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні, на основі яких запропоновано низку заходів, спрямованих на підвищення якості освіти українських учителів іноземних мов.

Незважаючи на ґрунтовність та детальність, це дисертаційне дослідження не вичерпує усіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Подальше дослідження може здійснюватися за такими питаннями: академічна гнучкість професійної освіти; професійна підготовка магістрів іншомовних спеціальностей в університетах; порівняльний аналіз системи професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах прикладних наук та дослідницьких університетах; особливості організації педагогічної онлайн освіти у Нідерландах.

Ключові слова: педагогічна освіта, професійна підготовка майбутніх учителів, майбутні вчителі іноземних мов, університети Нідерландів, освітні реформи, організаційно-педагогічні засади, європейські освітні стандарти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

1. Kolisnichenko A. I. Impact of educational reforms on the improving of teachers' training quality in the Netherlands. *Studies in Comparative Education*. Uman, 2018. Vol. 1. P. 20–27.
2. Kolisnichenko A. I. Collaboration in high education as factor of improving ELT Training in the Netherlands. *Journal of science*. Lyon, 2019. № 2. P. 49–52.
3. Колісніченко А. І. Розвиток педагогічної освіти у Нідерландах як фактор впливу на рівень досягнень здобувачів освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 67–74.
4. Колісніченко А. І. Викладання іноземних мов у Нідерландах у контексті розвитку педагогічної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 70. С. 134–137.
5. Колісніченко А. І. Сучасні механізми вдосконалення системи неперервної освіти вчителів іноземних мов в Україні. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 17. С. 77–80.
6. Kolisnichenko A. I. Transformations of future FL teacher formal education in the context of new Ukrainian school quality assurance. *Studies in Comparative Education*. Uman, 2019. Vol. 2. P. 81–88.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Колісніченко А. І. Освітні новації у Нідерландах у контексті порівняльно-педагогічних досліджень. *Україна – ЄС: крос-культурні порівняння в освітніх дослідженнях: матеріали Міжнародної конференції (Умань, 22–23 травня 2017)*. Умань, 2017. С. 77–81.
8. Колісніченко А. І. Вплив використання проектних технологій на формування іншомовної комунікативної компетенції. *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної конференції (Умань, 25–26 травня 2017)*. Умань, 2017. С. 82–84.

9. Колісніченко А. І. Вимоги до формування професійних компетентностей учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15–16 червня 2017). Київ, 2017. С. 111–113.
10. Коляда Н. М., Колісніченко А. І. Вплив самооцінки роботи викладача на якість викладання фахових дисциплін в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Мова і світ: сучасні тенденції викладання іноземних мов у вищій школі*: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного вебінару (Житомир, 29 листопада 2017). Житомир, 2017. С. 58–60.
11. Колісніченко А. І. Заходи щодо запровадження системи академічної гнучкості для удосконалення освіти протягом життя у Нідерландах. *Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження*: матеріали II Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти (Київ – Дрогобич, 15 червня 2018). Київ – Дрогобич, 2018. С. 58–60.
12. Колісніченко А. І. Особливості здобуття педагогічної освіти у навчальних закладах Нідерландів. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 28 вересня 2018). Умань, 2018. С. 116–118.
13. Колісніченко А. І. Ефективність двомовної освіти у Нідерландах. *Сучасна іношомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики і перспективи*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Глухів, 24–25 жовтня 2018). Глухів, 2018. С. 61–63.
14. Колісніченко А. І. Професійний розвиток майбутнього вчителя іноземної мови в умовах інтернаціоналізації системи вищої освіти у Нідерландах. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 9 листопада 2018). Чернігів, 2018. С. 218–219.

15. Коляда Н. М., Колісніченко А. І. Особливості регулювання гендерної рівності у вищій освіті Нідерландів. *Іншомовна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного вебінару (Житомир, 28 листопада 2018). Житомир, 2018. С. 39–41.
16. Колісніченко А. І. Впровадження цифрових технологій у процес навчання англійської мови: перешкоди на шляху до успіху. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 20 лютого 2019). Кропивницький, 2019. С. 123–125.
17. Колісніченко А. І., Кобилянська В. О. Вивчення англійської мови онлайн: дистанційне та змішане навчання. *Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 21–22 березня 2019). Івано-Франківськ, 2019. С. 152–154.
18. Колісніченко М. О., Колісніченко А. І. Зв'язок іншомовної та цифрової компетентностей у підготовці фахівців для освітньої галузі. *Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації*: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 28 березня 2019). Умань, 2019. С. 135–137.
19. Кобилянська В. О., Колісніченко А. І. Використання аудіо- та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст*: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 18–19 квітня 2019). Умань, 2019. С. 126–128.

***Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації***

20. Колісніченко А. І. Preschool Education in Ukraine. *English language and culture*. Київ, 2017. № 4. С. 22–23.
21. Колісніченко А. І. Ефективність залучення учителів-предметників до викладання іноземних мов у початковій ланці голландської освіти. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань, 2018. С. 87–91.

ABSTRACT

Kolisnichenko. A. I. Future foreign language teacher professional training at the universities in the Netherlands – Qualification research paper on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of pedagogical sciences (doctor of philosophy) in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2020.

Thesis for a Candidate of Pedagogical Sciences Degree in Specialty 13.00.04 “Theory and Methods of Vocational Education”. – Pavlo Tychyna State Pedagogical University, Uman, 2019.

This dissertation is focused on the current issue of future foreign language teacher training at the universities in the Netherlands.

The scientific novelty of the results of this study consists in the identifying the organizational and pedagogical principles of professional future foreign language teacher training in the Netherlands which were defined for the first time; the periodization of the teacher education stages in the Netherlands and the relevance of their foreign language teacher training to the requirements of the European Higher Education Area according to recent changes in their pedagogical education were specified; directions for further development of the comparative pedagogy main principles and comparative analysis of the professional training of foreign language teachers experience in Ukraine and the Netherlands are identified.

The aim of the study is to highlight the organizational and pedagogical basics of foreign language teacher professional training in the Netherlands and to conclude recommendations for the Ukrainian higher education system concerning the implementation of effective measures, taking into account the positive Netherlands experience.

A combination of interrelated methods was used to achieve the purpose of the research and to solve certain problems of the study: theoretical methods – theoretical and historical-logical analysis, synthesis, generalization and systematization were

taken for the analysis of theoretical questions aimed to determine the tendencies of higher pedagogical education formation and organizational-pedagogical principles for the foreign language teacher training in the Netherlands; comparative-historical and chronological methods were used for determination of socio-political, socio-economic and cultural-educational processes and also for historical and retrospective analysis of approaches to the FLT training; the system-structural method was taken to identify and formulate a general justification of practical recommendations; the system-functional method was used to identify the directions of FL teachers training; empirical methods were used for pedagogical experience studying and generalization and for analysis of educational and methodological documents, which allow revealing common and different features of FLT training at higher educational establishments in the Netherlands and Ukraine; the method of comparative analysis was used at all stages of the study to compare data, analyse and synthesize the results which were obtained in order to formulate conclusions about the FLT training state in Ukraine and the Netherlands, as well as to substantiate the possibilities for implementing of constructive Netherlands experience concerned with future FLT training in Ukraine.

The practical significance of the obtained results is that factual material, theoretical provisions and conclusions of the study can be used in the course of solving scientific and practical problems in the current conditions of the Ukrainian educational system reforming. The main findings and results of the study will be useful for teachers of higher pedagogical educational institutions aiming the content improving some educational courses in Pedagogy as a whole and Didactics and Methodology, in particular, subjects for teaching foreign languages, special courses on the problems of secondary education development; for the compilation of educational and methodological literature for the modern school and for further comparative and pedagogical studies.

In the dissertation, the results of the pedagogical education detailed analysis in the Netherlands and Ukraine are outlined, which highlight the organizational and pedagogical principles of the foreign language teacher education in the Kingdom of the Netherlands.

The analysis of the previous research findings concerned with educational problems in the national and foreign pedagogical theory was carried out. The prerequisites for the Netherlands teacher education foundation were determined, the influencing factors on the education formation were determined, the history of the Netherlands foreign languages teaching was investigated, the chronological stages dominance of the certain methodological theories of foreign language training in the Netherlands were determined.

The twentieth-century educational reforms impact on higher education and changes in foreign languages teaching approaches and methods were analysed. The explicit structure of the educational stages, types of educational institutions for vocational and higher education, as well as for the teacher training in the historical context was defined.

A theoretical analysis of the language policy implementation in Netherlands society has made it possible to identify priorities for the choice of the foreign languages in accordance with historical and socio-political changes. The political and economic influences on the choice of the foreign languages for study in the Netherlands at certain historical stages and the impact of the foreign language education development in Europe on the process of promoting multilingualism in Netherlands society are characterized.

More detailed examining of the FLT training system at universities in the Netherlands made it possible to identify the types of educational institutions providing such training. Basic teaching qualifications necessary for Netherlands teachers and lecturers admission to professional activity are identified. In addition, training levels and career opportunities for FL teachers have been identified. It has been found that the Netherlands education system is interconnected with its different stages and all participants in the educational process, thus forming a complete academic cycle.

In the process of the organizational principles defining, an analysis of European requirements for the profession of educator was carried out and gave an opportunity to explore key aspects of the profession and ways of its development in

the near future. The structural components of the qualification framework: knowledge, skills, competencies are identified. The organizational principles of foreign language teacher training have been identified and specified, including compliance of foreign language teacher training with international requirements; focusing on promoting the profession of foreign language teachers; targeting the professional profiles of foreign language teachers; providing an alternative to foreign language teacher education through its flexibility and mobility; support for continuing education; the received qualification conformity of the education stage for professional activity; orientation on educational partnership.

In defining the pedagogical principles, an analysis of the current state of the foreign language teacher training system and life-long teacher training in the Netherlands was carried out, which revealed the relationship between the need for standardization of teacher training programs and their impact on the level of subject teaching. The pedagogical principles of the foreign language teachers training are distinguished in the system of pedagogical education in the Netherlands, including grounding on the standards of training of foreign language teachers; priming on a competent approach; focus on innovation and digitalization, on multilingualism and internationalization.

The complex comparative analysis of the modern reforms experience in the Netherlands and Ukrainian higher pedagogical education was conducted. Throughout this paper, a number of documents, which provided qualitative changes in the educational specialists' pedagogical training and pedagogical education development, were analysed.

The main factors that led to imbalances in the specialists' training in Ukraine have been analysed and highlighted. The need for rapid and profound changes in the FLT training and experienced teachers' professionalization, as well as the intentions, objectives and recommendations list of the Ministry of Education and Science of Ukraine with the aim of their implementation, have been determined. Following the aim to find the key solutions to the outlined problems, the positive experience of the implemented in Ukraine international projects was described.

A comparative analysis of the organizational and pedagogical basics of the FLT training in Ukraine and the Netherlands is carried out in several directions: normative educational provisions research and authorities control of their following by the both of countries; comparison of pedagogical bases, principles and the content of FLT education in Ukraine and the Netherlands.

In order to determine the positions of Ukraine and the Netherlands in the educational field and their influence on the pedagogical staff training quality, the databases of the most widely used international studies were analysed, as follows: PIRLS, RISA, OECD, and TALIS. In this study were found that Ukrainian teacher education needs growth at the level of government support and funding.

The level of FL teaching in Ukrainian and Netherlands educational institutions is investigated. The analysis of the data shows that the fluctuations in the determined for comparison ratios of indicators in both countries were insignificant, but at the level of salaries of teachers (Netherlands >) and the number of students (Ukraine >) the differences are quite significant. Using as the example some of Netherlands universities of applied sciences and Ukrainian pedagogical universities, the FLT training programs content at the level of curricula and the list of subjects and features of assessment were compared. A number of obstacles that negatively influence on the development of pedagogical education in Ukraine and the Netherlands, as well as the positive and negative traits in the pedagogical education of determined countries have been identified.

Considering the positive Netherlands pedagogical experience of successful educational reforms implementing, practical recommendations for the FLT training in Ukraine have been formulated, on their basis, the measures aimed at quality assurance of Ukrainian FLT education have been proposed.

Although the findings of this study have a number of important implications for future practice, it is recommended that further research be undertaken in the following areas: academic flexibility in vocational education in the Netherlands; FL professional training of Masters at universities in the Netherlands; comparative analysis of the vocational FL training system at the universities of applied sciences

and research universities in the Netherlands; the organizational features of the pedagogical online education in the Netherlands.

Keywords: pedagogical education, future FLT training, future foreign language teachers, universities in the Netherlands, educational reforms, organizational and pedagogical basics, European educational standards.

REFERENCES

1. Kolisnichenko, A. I. (2018). Impact of educational reforms on the improving of teachers' training quality in the Netherlands. *Studies in Comparative Education*. Uman, 1, 20–27. URL: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.1.2018.140215>
2. Kolisnichenko, A. I. (2019). Collaboration in high education as factor of improving ELT Training in the Netherlands. *Journal of science*. Lyon, 2, 49–52.
3. Kolisnichenko, A. I. (2019). Rozvytok pedahohichnoi osvity u Niderlandakh yak faktor vplyvu na riven dosiahnen zdoभवuvachiv osvity. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*. Uman, 2, 67–74. URL: <https://doi.org/10.31499/2706-6258.2.2019.178463> [in Ukrainian].
4. Kolisnichenko, A. I. (2019). Vykladannia inozemnykh mov u Niderlandakh u konteksti rozvytku pedahohichnoi osvity. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. Kyiv, 70, 134–137 [in Ukrainian].
5. Kolisnichenko, A. I. (2019). Suchasni mehanizmy vdoskonalennia systemy neperervnoii osvity vchyteliv inozhmnyh mov v Ukraini. *Innovatsiina pedagogika*. Odesa, 17, 77–80 [in Ukrainian].
6. Kolisnichenko, A. I. (2019). Transformations of future FL teacher formal education in the context of new Ukrainian school quality assurance. *Studies in Comparative Education*. Uman, 2, 81–88.
7. Kolisnichenko, A. I. (2017). Osvitni novatsii u Niderlandakh u konteksti porivnialno-pedahohichnykh doslidzhen. *Ukraina – YeS: kros-kulturni porivniannia v osvitnikh doslidzhenniakh*: proceedings of the International

Conference. Uman, 77–81 [in Ukrainian].

8. Kolisnichenko, A. I. (2017). Vplyv vykorystannia proektnykh tekhnolohii na formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii. *Transformatsii v ukrainskii osviti i naukovykh doslidzhenniakh: svitovy kontekst: proceedings of the International Conference*. Uman, 82–84 [in Ukrainian].
9. Kolisnichenko, A. I. (2017). Vymohy do formuvannia profesiinykh kompetentnosti uchyteliv inozemnykh mov v Ukraini ta Niderlandakh. *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2017: osvitni transformatsii u konteksti yevropeiskoi intehtratsii i hlobalizatsii: proceedings of the Ist International Scientific and Practical Conference*. Kyiv, 111–113 [in Ukrainian].
10. Koliada, N. M., Kolisnichenko, A. I. (2017). Vplyv samootsinky vykladacha na yakist' vykladannia fahovyh dystsyplin v protsesi pidhitovky maibutnih uchyteliv inozemnykh mov. *Mova I svit: suchasni tendentsiii vykladannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli: proceedings of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Webinar Zhytomyr*, 58–60 [in Ukrainian].
11. Kolisnichenko, A. I. (2018). Zakhody shchodo zaprovadzhennia systemy akademichnoi hnuchkosti dlia udoskonalennia osvity protiahom zhyttia u Niderlandakh. *Implementatsiia yevropeiskykh standartiv v ukrainski osvitni doslidzhennia: proceedings of the IInd International Conference of Ukrainian Education Researchers Association*. Kyiv – Drohobych, 58–60 [in Ukrainian].
12. Kolisnichenko, A. I. (2018). Osoblyvosti zdobuttia pedahohichnoi osvity u navchalnykh zakladakh Niderlandiv. *Innovatsii v suchasni osviti: ukrainskyi ta svitovy kontekst: proceedings of the Ist International Scientific and Practical Conference*. Uman, 116–118 [in Ukrainian].
13. Kolisnichenko, A. I. (2018). Efektyvnist dvomovnoi osvity u Niderlandakh. *Suchasna inshomovna osvita Ukrainy ta zarubizhzhia: stan, vyklyky i perspektyvy: proceedings of the Ist All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation*. Hlukhiv, 61–63 [in Ukrainian].
14. Kolisnichenko A. I. (2018). Profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia

- inozemnoi movy v umovakh internatsionalizatsii systemy vyshchoi osvity u Niderlandakh. *Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Chernihiv, 218–219 [in Ukrainian].
15. Koliada, N. M., Kolisnichenko, A. I. (2018). Osoblyvosti rehuliuвання hendernoi rivnosti u vyshchii osviti Niderlandiv. *Inshomovna pidhotovka fakhivtsiv u vymiri novykh osvitnikh realii: proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Webinar Zhytomyr*, 39–41 [in Ukrainian].
 16. Kolisnichenko, A. I. (2019). Vprovadzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii u protses navchannia anhliiskoi movy: pereshkody na shliakhu do uspikhu. *Inozemna mova u profesiinii pidhotovtsi spetsialistiv: problemy ta stratehii: proceedings of the IIIrd International Scientific and Practical Internet-conference*. Kropyvnytskyi, 123–125 [in Ukrainian].
 17. Kolisnichenko, A. I., Kobylanska, V. O. (2019). Vyvchennia anhliiskoi movy onlain: dystantsiine ta zmishane navchannia. *Vykladannia inozemnykh mov v Ukraini ta za yii mezhamy: dosvid i vyklyky: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Ivano-Frankivsk, 152–154 [in Ukrainian].
 18. Kolisnichenko, A. I., Kolisnichenko, M. O. (2019). Zv'iazok inshomovnoi ta tsyfrovoy kompetentnosti u pidhotovtsi fakhivtsiv dlia osvitnoi haluzi. *Suchasni filolohichni doslidzhennia: tradytsii ta innovatsii: proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet-conference*. Uman, 135–137 [in Ukrainian].
 19. Kobylanska, V. O., Kolisnichenko, A. I. (2019). Vykorystannia audio- ta videomaterialiv z bezkoshtovnykh onlain-resursiv dlia vyvchennia anhliiskoi movy. *Innovatsii v suchasni osviti: ukrainskyi ta svitovy kontekst: proceedings of the IInd International Scientific and Practical Internet-conference*. Uman, 126–128 [in Ukrainian].
 20. Kolisnichenko, A. I. (2017). Preschool Education in Ukraine. *English language and culture*. Kyiv, 4, 22–23.
 21. Kolisnichenko, A. I. (2018). Efektyvnist zaluchennia uchyteliv-predmetnykiv do vykladannia inozemnykh mov u pochatkovii lantsi hollandskoi osvity. *Zbirnyk naukovykh prats studentiv ta molodykh uchenykh*. Uman, 87–91 [in Ukrainian].

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	20
ВСТУП	22
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НІДЕРЛАНДАХ	33
1.1. Стан дослідженості наукової проблеми	33
1.2. Становлення підготовки вчителів іноземних мов у вищій освіті Нідерландів	51
1.3. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів іноземних мов у нідерландській вищій освіті	73
Висновки до першого розділу	88
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІДЕРЛАНДІВ	93
2.1. Організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах	93
2.2. Педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів	114
2.3. Професійна діяльність та підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов у Нідерландах	130
Висновки до другого розділу	143
РОЗДІЛ 3. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІДЕРЛАНДІВ ТА УКРАЇНИ	147
3.1. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в закладах вищої освіти України	147
3.2. Порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та Україні	168
3.3. Рекомендації щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у вітчизняній системі професійної підготовки вчителів іноземних мов	191
Висновки до третього розділу	204
ВИСНОВКИ	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	214
ДОДАТКИ	237

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

AHELO	Assessment of Higher Education Learning Outcomes	Оцінювання навчальних досягнень вищої освіти
BOL	Beroepsopleidende leerweg	Професійне навчання
BA	Bachelor of Arts	Бакалавр гуманітарних наук
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg	Блочне навчання
BKO	Basiskwalificatie onderwijs,	Базова кваліфікація викладання
BSc	Bachelor of Science	Бакалавр науки
CAE	Cambridge Assessment English	Кембриджське оцінювання рівня володіння англійської мови
CEFR	Common European Framework of Reference for Languages	Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти
Cito	The national institute for educational measurement	Національний інститут освітніх досліджень
CLIL	Content and Language Integrated Learning	Зміст та інтеграція мовної освіти
ECTS	European Community Course Credit Transfer System	Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система
EHEA	European Higher Education Area	Європейський простір вищої освіти
EPI	English Proficiency Index	Показник рівня володіння англійською мовою
ETUCE	European Trade Union Committee for Education	Європейський профспілковий комітет з освіти
FCE	First Certificate in English	Іспит на визначення початкового рівня англійської мови
HAVO	Senior general secondary education	Вища загальна середня освіта
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs	Університети прикладних наук
HO	Higher education	Вища освіта
IDS	International Diploma Supplement	Міжнародний додаток до диплома
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement	Міжнародна асоціація для оцінювання освітніх досягнень
IATEFL	International Association of Teachers of English as a Foreign Language	Міжнародна асоціація викладачів англійської мови як іноземної
MA	Master of Arts	Магістр прикладних наук
MBO	Senior secondary vocational education	Вища загальна професійна освіта

MSc	Master of Science	Магістр науки
NLQF	National Language Qualifications Framework	Освітня кваліфікаційна рамка Нідерландів
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	Організація економічної співпраці та розвитку
OCW	The Ministry of Education, Culture and Science	Міністерство освіти, культури і науки
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Studying	Міжнародне дослідження якості читання і розуміння тексту
PABO	Pedagogische Academie Basisonderwijs	Педагогічний коледж початкової освіти
PISA	Programme for International Student Assessment	Міжнародна програма з оцінювання освітніх досягнень
PhD	Doctor of Philosophy	Доктор філософії
PO	Primary education	Початкова освіта
SKO	Seniorkwalificatie Onderwijs	Кваліфікація старшого викладача
SCC	Special career coach	Особистий кар'єрний наставник
TALIS	Teaching and Learning International Survey	Міжнародний огляд викладання та навчання
TOEFL	Test of English as a Foreign Language	Тест на знання англійської як іноземної мови
TOEIC	Test of English for International Communication	Тест з англійської мови для міжнародного спілкування
Nuffic	Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs	Нідерландська організація міжнародного співробітництва у галузі вищої освіти
VELON	Dutch Association of Teacher Educators	Голландська спілка викладачів
VMBO	Preparatory secondary vocational education	Допрофесійна середня освіта
VSNU	Association of universities in the Netherlands	Спілка університетів у Нідерландах
VWO	Pre-university education	Доуніверситетська освіта
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek	Закон про вищу освіту та наукові дослідження
ЗВО	Заклади вищої освіти	
ЄВІ	Єдиний вступний іспит	
ЄС	Європейський Союз	
МОН	Міністерство освіти і науки	
НУШ	Нова українська школа	
ППКВ	Програми підвищення кваліфікації вчителів	
УАДО	Українська асоціація дослідників освіти	

ВСТУП

Актуальність теми. На потребі реформування освіти України, необхідності проведення заходів для здійснення основних трансформацій відповідно до європейських освітніх вимог наголошено у низці державних документів: концепції «Нова українська школа» (2016), Новій концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальних засадах державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (2019), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011, зі змінами 2013, 2018), Законі України «Про загальну середню освіту» (2019), Законі України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами 2019) та ін. У цих документах визначено головні орієнтири щодо створення базової підготовки майбутніх учителів іноземних мов нової генерації, забезпечення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших напрямів галузі освіти та для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогічних працівників.

Бажання України інтегруватись у європейський освітній простір пояснює значний інтерес до освіти інших країн, які досягли успіху в її реформуванні. На особливу увагу заслуговують Нідерланди, які вважаються одним із засновників Європейського Союзу та мають високі освітні стандарти. Крім того, відповідно до рейтингів з викладання іноземних мов English Proficiency Index (EF EPI), що здійснюються щорічно міжнародною організацією «English First», уже 9 років поспіль (2011–2019) ця країна займає місце у трійці лідерів. Україна, за даними 2019 року, має середній рівень, займаючи 49 позицію зі 100 країн.

За результатами рейтингів Міжнародного дослідження якості читання і розуміння тексту (PIRLS – Progress in International Reading Literacy Studying) Нідерланди мають позитивний досвід як зростання освіченості населення, так і рівня володіння іноземними мовами, адже, за даними Міжнародної асоціації з оцінювання навчальних досягнень (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement), понад 90 % нідерландців володіють

мовою міжнародного спілкування. Такий значний відсоток населення, яке розмовляє англійською мовою, маючи офіційну мову – нідерландську, дає підстави вважати, що рівень викладання іноземних мов у цій країні заслуговує на увагу та потребує системного і ґрунтовного вивчення.

У контексті означеного актуалізується необхідність вивчення та впровадження в українську освіту зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах з метою наближення національної освіти до європейських і світових тенденцій, а це передбачає здійснення порівняльних досліджень у галузі освіти.

Значний внесок у вивчення досвіду підготовки вчителів іноземних мов у провідних країнах світу здійснили українські учені-дослідники: С. Коцур (в Австрії), Н. Сулим (в Англії і Шотландії), Є. Процько (у Бельгії), А. Роляк (у Данії), Л. Романюк (в Ізраїлі), Г. Ахмед (в Іраку), А. Лагутіна (в Іспанії), К. Кравченко (у Німеччині), І. Захарова (у Польщі), І. Білецька, Я. Бондарук, М. Кокор, О. Волкова (у США), С. Прохорова, С. Гринюк (у Фінляндії), О. Голотюк (у Франції), О. Антоненко (у Чеській Республіці), І. Сілютіна (у Швеції), В. Синельник (в Японії) та ін.

Особливу цінність для наукової розробки проблеми мають компаративні розвідки вітчизняних учених (О. Заболотна, Л. Заяць, С. Каричковська, Ю. Лавриш, О. Локшина, І. Самойлюкевич, А. Сбруєва, С. Шандрук та ін.), предметом уваги яких став міжнародний досвід реформування сучасної освіти, проблеми європейської інтеграції в освітній сфері, гуманізації освіти тощо.

Привертають увагу праці українських учених-компаративістів, у яких побіжно висвітлюються ті чи інші аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Так, у наукових розвідках О. Безлюдного, В. Безлюдної, Ю. Запорожцевої, В. Махінова, О. Місечко, С. Ніколаєвої та ін. запропоновано концепції та різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, шляхи формування необхідних для успішної роботи компетентностей, підготовки до інтерактивного навчання школярів тощо.

Заслужують на увагу праці українських науковців, у яких досліджено

окремі аспекти організації та функціонування системи освіти у Нідерландах. Так, К. Бойченко висвітлює питання організації системи шкільної освіти в Нідерландах, Л. Заяць дослідила інтеграцію освітнього та науково-дослідницького компонентів діяльності університетів у Нідерландах та здійснила порівняльний аналіз університетської освіти в Україні та Нідерландах у контексті Болонських угод.

Вагомий внесок у розвиток галузі, пов'язаної з освітньою компаративістикою, зробили нідерландські науковці: А. ван Есен (A. J. van Essen), М. Луненберг (M. Lunenberg), К. Щрійнер (Ch. Schrijner), М. Сноек (M. Snoek), Дж. М. Уїлемс, (G. M. Willems) та ін., у працях яких висвітлено позитивний досвід реформування освіти у Нідерландах.

Однак аналіз наукових досліджень, які в тому чи іншому аспекті розглядають університетську освіту у Нідерландах чи її адміністрування, демонструє, що прогресивний досвід цієї країни щодо професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є недостатньо вивченим українською педагогічною наукою. Здійснений історіографічний аналіз свідчить, що проблему комплексно і системно не досліджено. Вивчення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах є тим джерелом, аналіз та осмислення якого сприятиме розв'язанню низки проблем якісної підготовки фахівців у галузі іншомовної лінгвістики в нашій країні, особливо в час активного реформування освіти в Україні відповідно до викликів сьогодення.

Актуальність дослідження зумовлена прагненням адаптувати вітчизняну освіту до європейських стандартів, а глибоке вивчення й аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов сприятимуть подоланню недоліків і *суперечностей*, що наявні в системі освіти України, зокрема між:

- підвищенням вимог до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов та браком державної підтримки для реалізації реформ в Україні;
- прагненням наблизити вітчизняну систему професійної підготовки

майбутніх учителів іноземних мов до світових і європейських вимог та відсутністю необхідних умов для підвищення якості підготовки фахівців у цій сфері;

- необхідністю комплексного порівняльного аналізу досвіду реформування сучасної нідерландської вищої педагогічної освіти та недостатньою інтенсивністю запровадження освітніх реформ у вітчизняну вищу освіту для підвищення конкурентоспроможності вчителів іноземних мов в освітньому просторі України й інших європейських країн.

Отже, актуальність означеної проблеми, її соціально-педагогічне значення, необхідність подолання зазначених суперечностей, а також об'єктивна потреба в освоєнні позитивного досвіду високорозвинених країн з метою перспективного розвитку вітчизняної освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою наукової теми кафедри англійської мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Конструювання змісту навчання іноземних мов на мовному факультеті» (державний реєстраційний номер № 111U007527). Тему дослідження затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 9 від 22 березня 2016 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координаційних досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 4 від 24 квітня 2016 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати проблему дослідження та визначити організаційно-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів, розробити рекомендації щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України.

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз стану дослідженості наукової проблеми у

вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії.

2. Дослідити трансформації системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов у загальному контексті розвитку педагогічної освіти в Нідерландах.
3. Виокремити організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.
4. Охарактеризувати педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.
5. Здійснити порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у системі освіти в Україні та Нідерландах і запропонувати рекомендації для вітчизняної вищої педагогічної освіти щодо врахування позитивного нідерландського досвіду.

Об'єкт дослідження – система педагогічної освіти майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів: *теоретичні методи* – теоретичний та історико-логічний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизацію – під час аналізу теоретичних питань, спрямованих на визначення тенденцій становлення вищої педагогічної освіти та організаційно-педагогічних засад підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах; порівняльно-історичний та хронологічний методи – для характеристики суспільно-політичних, соціально-економічних і культурно-освітніх процесів та історико-ретроспективного аналізу підходів для визначення етапів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; системно-структурний метод – для виявлення і формулювання узагальненого обґрунтування практичних рекомендацій; системно-функціональний метод – для виокремлення напрямів підготовки вчителів іноземних мов; *емпіричні методи* – вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз навчально-методичної документації,

що дали змогу виявити схожі та відмінні риси професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти Нідерландів та України; метод порівняльного (компаративного) аналізу – для зіставлення даних, аналізу й синтезу одержаних результатів з метою формулювання висновків про стан підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах, а також обґрунтування можливостей упровадження конструктивного нідерландського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець ХХ – початок ХХІ століття. *Нижня межа* – 90-ті роки ХХ століття – 1999 рік – детермінована часом підписання нідерландським міністерством Болонської декларації, що стало причиною реформування вищої освіти у країні. *Верхня межа* визначається сучасними досягненнями у професійній підготовці майбутніх педагогів у рамках стратегічного плану розвитку вищої освіти у Нідерландах («Quality in diversity. Strategic Agenda for Higher Education, Research and Science»), запровадженого для виконання із 2011 року, яким визначено подальші шляхи розвитку вищої освіти у країні до 2025 року.

Територіальні межі дослідження збігаються із географічними межами сучасної держави Нідерланди, на території якої функціонують 70 закладів вищої освіти, з яких 10 входять до рейтингу 200 найкращих закладів вищої педагогічної освіти світу за версією «Таймз: Додаток про вищу освіту» («The Times Higher Education Supplement», 2019).

Джерельну базу дослідження становлять:

- законодавчі документи у галузі освіти про процеси глобалізації, децентралізації, євроінтеграції у країнах Західної Європи, представлені у робочих матеріалах і документах ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії;
- нормативні документи Нідерландів: «Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek» (WHW) («Закон про вищу освіту та наукові дослідження», 1992), «Wet educatie en beroepsonderwijs»,

(«Закон про професійну освіту», 1995), «Regeling financiën hoger onderwijs» («Постанова про фінансування вищої освіти», 2008), «Quality in diversity. Strategic Agenda for Higher Education, Research and Science» («Якість у різноманітності. Стратегічний план розвитку вищої освіти та наукових досліджень», 2011), «The value of knowledge. Strategic Agenda for Higher Education and Research 2015–2025» («Цінність знань. Стратегічний план розвитку для вищої освіти та науки 2015–2025», 2015);

- монографічні дослідження з проблем вищої зарубіжної освіти: нідерландські (Х. Васештайн, Б. ван дер Мюлен, Л. Лейшит, Х. К. Тейженс, А. Лютен-Люб, Дж. К. Вітте та ін.); українські (Н. Авшенюк, В. Кремінь, А. Максименко, О. Мещанінов, Г. Поберезька, Л. Пуховська, А. Ржевська, С. Сисоєва, Л. Шаповалова та ін.);
- філософські, психологічні вітчизняні та зарубіжні збірники наукових праць;
- міжнародні друковані та електронні періодичні видання: «European Journal of Education» («Європейський журнал освіти»), «European Journal of Teacher Education» («Європейський журнал педагогічної освіти»), «Journal of Vocational Education & Training» («Журнал професійної освіти та підготовки»), «International Journal of Educational Research» («Міжнародний журнал освітніх досліджень») та ін.;
- основні документи Болонського процесу: Сорбонська декларація (1998), Болонська декларація (1999), спільні Комюніке міністрів європейських країн, відповідальних за вищу освіту (Прага, 2001; Берлін, 2003; Берген, 2005; Лондон, 2007; Левен/Лувен-ла-Нев, 2009; Бухарест, 2012);
- законодавчі та нормативні документи України: Закон України «Про вищу освіту» (2014), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012), Національна рамка кваліфікацій (2011, зі змінами, 2019, 2020), Концепція розвитку освіти України на період

2015–2025 років (проект, 2014), Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект, 2014), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (проект, 2019);

- вітчизняні та зарубіжні статистичні та реферативні збірники, довідники, словники;
- матеріали українських та зарубіжних бібліотечних ресурсів: Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського (Україна), бібліотеки Вільного університету м. Амстердам (Нідерланди);
- електронні ресурси: портал Міністерства освіти, культури та науки Нідерландів;
- освітні портали університетів Нідерландів та України тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *уперше* виокремлено організаційно-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах: *організаційні засади* – відповідність підготовки майбутніх учителів іноземних мов міжнародним вимогам, орієнтування на популяризацію професії вчителя іноземних мов, на професійні профілі вчителів іноземних мов, надання альтернативи в отриманні освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності, підтримка безперервної освіти, відповідність отриманої кваліфікації етапу освіти для здійснення професійної діяльності, орієнтування на освітнє партнерство; *педагогічні засади* – ґрунтування на стандартах підготовки майбутніх учителів іноземних мов, на компетентнісному підході, орієнтування на інновації та диджиталізацію, багатомовність, інтернаціоналізацію;
- *уточнено* періодизацію етапів становлення педагогічної освіти у Нідерландах; відповідність професійної підготовки фахівців з викладання іноземних мов у Нідерландах вимогам загальноєвропейського простору вищої освіти з урахуванням останніх змін у галузі їхньої педагогічної освіти;
- *подальшого розвитку набули* основні положення порівняльної

педагогіки та порівняльного аналізу досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в оновленні змісту навчальних дисциплін педагогічного напрямку («Порівняльна педагогіка», «Історія педагогіки», «Зарубіжні системи вищої освіти», «Методика навчання англійської мови», «Навчальна педагогічна практика», «Виробнича педагогічна практика»), навчальних дисциплін із викладання іноземних мов («Практикум усного та писемного мовлення», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», написання кваліфікаційних робіт як однієї з форм підсумкового контролю майбутніх учителів іноземних мов, вибіркових дисциплін із проблем розвитку середньої освіти, зарубіжної педагогіки; у можливості використання основних положень роботи при укладанні навчально-методичної літератури для сучасної школи, подальших порівняльно-педагогічних досліджень; в обґрунтуванні необхідності запровадження програми «Шкільний учитель нового покоління» у педагогічних закладах вищої освіти; розроблено рекомендації щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у вітчизняній вищій педагогічній освіті, зокрема, у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов на основі порівняльно-педагогічного аналізу; визначено низку заходів, що сприяють впровадженню розроблених автором рекомендацій.

Теоретичні положення й висновки дослідження можуть бути використані в ході розв'язання наукових і практичних завдань у сучасних умовах реформування педагогічної освіти України, а також для удосконалення освітніх програм із підготовки майбутніх учителів іноземних мов та післядипломної педагогічної освіти; вони збагачують вітчизняну теорію і практику, що може стати основою для подальших досліджень в означеному напрямі, а також дадуть змогу використати досвід Нідерландів у практичній діяльності закладів педагогічної освіти України.

Особистий внесок автора: у публікаціях «Вплив самооцінки роботи викладача на якість викладання фахових дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов» (у співавторстві з Н. Колядою, 2017)

обґрунтовано ефективність самооцінки професійної діяльності викладачів іноземних мов (0,2 друк. арк.); «Особливості регулювання гендерної рівності у вищій освіті Нідерландів» (у співавторстві з Н. Колядою, 2018) здійснено аналіз регулювання гендерної рівності серед майбутніх учителів та викладацького складу нідерландських університетів (0,2 друк. арк.); «Зв'язок іншомовної та цифрової компетентностей у підготовці фахівців для освітньої галузі» (у співавторстві з М. Колісніченко, 2019) визначено міжпредметні професійні компетентності вчителів іноземних мов (0,3 друк. арк.); «Вивчення англійської мови онлайн: дистанційне та змішане навчання» (у співавторстві з В. Кобилянською, 2019) проаналізовано готовність учителів іноземних мов до здійснення навчання в умовах дистанційної форми роботи (0,2 друк. арк.); «Використання аудіо- та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови» (у співавторстві з В. Кобилянською, 2019) аргументовано необхідність володіння вчителями іноземних мов цифровими вміннями для ефективного здійснення професійної діяльності (0,2 друк. арк.).

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 421/02 від 18.02.2020), Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 983/01-60/07 від 09.04.2020), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01-28/553 від 10.03.2020).

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження висвітлено на конференціях і семінарах різного рівня: *міжнародних* – «Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження» за підтримки Програми Erasmus+ ЄС (Київ, 2018), «Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст» (Умань, 2018), «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018), «Професійний розвиток мовного контексту: сприйняття та практики» (Бельці, Молдова, 2019), «Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

(Івано-Франківськ, 2019), «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії» (Кропивницький, 2019); *всеукраїнських* – «Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету) (Умань, 2018), «Умань – 2018. Наука. Освіта. Молодь» (Умань, 2018), «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики і перспективи» (Глухів, 2018), «Іншомовна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій» (Житомир, 2018); *регіональних* – «Інноваційна діяльність педагога в сучасному освітньому просторі» (Умань, 2017).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри англійської мови та методики її навчання, кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, а також на звітних конференціях та інших наукових заходах Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2017–2020).

Публікації. Матеріали дисертації опубліковано у 21 (16 одноосібних) публікації, з яких 6 відображають основні наукові результати дисертації (1 у зарубіжному періодичному науковому виданні), 13 – апробаційного характеру, 2 – додатково висвітлюють наукові результати дослідження.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (205 найменування, з них 105 – іноземною мовою), 12 додатків (на 37 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 273 сторінки, з них основного тексту – 196 сторінок. Робота містить 11 таблиць, 11 рисунків.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення важливого й актуального завдання, яке полягає у визначенні організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів та розробці рекомендацій щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України. Результати проведеного дослідження, реалізовані мета і завдання дали підстави сформулювати такі висновки, що мають теоретичне і практичне значення.

1. Здійснено аналіз стану дослідженості наукової проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії. Встановлено, що предметом досліджень українських науковців були: вища освіта у країнах світу та Україні; напрям професійної підготовки майбутніх учителів у різних країнах світу; системи освіти країн з високими академічними досягненнями. Узагальнено вагомі здобутки вітчизняних науковців, що розкрили особливості організації та функціонування вищої освіти в Україні у питанні підготовки майбутніх учителів іноземних мов. З'ясовано, що нідерландські вчені досить детально дослідили історичні аспекти розвитку педагогічної освіти в країні; значну увагу у працях приділено методичним підходам у навчанні іноземних мов. Вища освіта Нідерландів перебуває у колі наукових інтересів учених обох країн, проте питання підготовки вчителів іноземних мов раніше не висвітлювалося. Внаслідок дослідження ступеню розробленості проблеми з'ясовано вплив реформ на зміни у вищій педагогічній освіті Нідерландів в історичному контексті, визначено методичні підходи (прямий, граматично-перекладацький метод, аудіо-лінгвістичний та комунікативний) до викладання іноземних мов у контексті освітніх реформ ХХ століття, уточнено хронологічні етапи становлення обов'язкової освіти, обґрунтовано пріоритети у виборі іноземних мов для вивчення у закладах освіти, здійснено огляд сучасного стану підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

2. Досліджено трансформації системи підготовки вчителів іноземних мов у контексті розвитку педагогічної освіти у Нідерландах, вплив освітніх реформ на вищу освіту і зміну підходів та методів викладання іноземних мов у контексті освітніх реформ ХХ століття. Визначено, що передумовою створення нідерландської педагогічної освіти стало запровадження обов'язкової базової освіти у країні, унаслідок чого встановлено хронологічний, релігійний та суспільно-політичний фактори впливу на становлення освіти у країні. Досліджено структуру освіти на рівні етапів навчання, починаючи з початкової освіти та завершуючи безперервною освітою; розвиток типів закладів для професійної і вищої освіти для майбутніх учителів іноземних мов.

Здійснено дослідження історії викладання іноземних мов у Нідерландах, унаслідок чого визначено три хронологічні етапи домінування методичних теорій викладання іноземних мов для здобувачів освіти (переважання граматично-перекладацького, аудіо-лінгвістичного та комунікативного методу). Дослідження мовної політики у нідерландському суспільстві дало можливість виявити пріоритети вибору іноземних мов для вивчення відповідно до історичних та суспільно-політичних змін. З'ясовано, що на сучасному етапі англійська мова переважає над іншими іноземними: французькою, німецькою, іспанською, – які теж вивчаються у закладах освіти. Вибір іноземних мов для вивчення у нідерландських закладах освіти та стимулювання багатомовності в європейському суспільному середовищі залежать від впливу політичних та економічних чинників протягом усіх історичних етапів становлення та розвитку педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки здобувачів освіти у Європі.

Розкрито особливості здобуття педагогічної освіти у Нідерландах на сучасному етапі її розвитку, суть яких полягає у визначенні пріоритетних завдань сучасної нідерландської педагогічної освіти, постійному піднятті стандартів якості освіти та її модернізації згідно з вимогами часу та ринку праці.

3. Виокремлено організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів: відповідність підготовки

вчителів іноземних мов міжнародним вимогам; орієнтування на популяризацію професії вчителя іноземних мов; професійні профілі вчителів іноземних мов; децентралізацію в педагогічній освіті; надання альтернативи в отриманні освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності; підтримка безперервної освіти; відповідність отриманої кваліфікації етапу освіти для здійснення професійної діяльності; орієнтування на освітнє партнерство.

Унаслідок дослідження організаційних засад визначено компоненти підготовки майбутніх учителів іноземних мов: формальна класична освіта з обов'язковим курсом педагогічного та лінгвістичного циклу дисциплін; практика та стажування у країні, мова якої вивчається; додаткові курси суміжних напрямів (зазвичай ще одна іноземна мова за бажанням здобувача освіти); безперервна освіта протягом педагогічної кар'єри. Встановлено типи закладів освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів іноземних мов; особливості навчання та додаткові освітні можливості на відповідних спеціальностях; базові кваліфікації викладання, необхідні для допуску нідерландських учителів та викладачів до професійної діяльності. Здійснено детальний огляд підготовки вчителів іноземних мов у таких аспектах як відповідність міжнародним вимогам, стан педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки фахівців та особливості підвищення кваліфікації вчителів у контексті безперервного навчання. На основі дослідження можливостей для підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов визначено рівні для підвищення кваліфікації та можливості для кар'єрного зростання і переваги, які з'являються завдяки успішній професіоналізації.

З'ясовано, що органи управління стимулюють до постійного безперервного професійного зростання, надаючи підтримку широкого спектру заходів: у вигляді грантів на розвиток учителів, диверсифікованої системи посад і заробітної плати, реєстру вчителів. Виявлено, що нідерландська система освіти має взаємозв'язки між різними ланками освіти та всіма учасниками освітнього процесу, формуючи таким чином повний завершений академічний цикл.

4. Охарактеризовано педагогічні засади професійної підготовки майбутніх

учителів іноземних мов в університетах Нідерландів, серед яких: ґрунтування на стандартах підготовки вчителів іноземних мов, на компетентнісному підході, орієнтування на інновації та діджиталізацією, багатомовність, інтернаціоналізацію вчителів.

У результаті пошуку єдиного переліку стандартів підготовки майбутніх учителів іноземних мов здійснено огляд кваліфікаційних рамок, на основі яких створено єдиний реєстр загальноєвропейських вимог до педагогічної професії, унаслідок чого виявлено структурні компоненти кваліфікаційної рамки підготовки фахівців та досліджено історичний шлях унормування стандартів до педагогічної професії.

На основі проведеного дослідження національної освітньої рамки Нідерландів виявлено міцний зв'язок країни з міжнародною освітньою спільнотою, унаслідок первинної участі Нідерландів у формуванні єдиних для Європейського освітнього простору стандартів. Визначено перелік професійних стандартів для підготовки майбутніх учителів іноземних мов та їхню градацію: професійні цінності та якості, професійні знання та вміння, професійні навички. Визначено основні складові структури, змісту і вимог до системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах.

Акцентовано увагу на використанні компетентнісного підходу до навчання у процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Зазначено перелік основних компетентностей, необхідних для майбутнього вчителя іноземних мов: професійну та особистісну, які пов'язані з визначенням придатності вчителя до здійснення професійної діяльності. З'ясовано, що пріоритетним напрямом розвитку освіти є впровадження інноваційних технологій, унаслідок чого планується розробка онлайн-курсів для вищої освіти та підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

5. Здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах. Схарактеризовано стан професійної підготовки вчителя іноземної мови у системі освіти в Україні та проведено комплексний порівняльний аналіз досвіду реформування сучасної

нідерландської та української освіти.

Проаналізовано основні чинники, що призвели до виникнення дисбалансу у підготовці фахівців в Україні. Визначено потребу у швидких та ґрунтовних змінах як у підготовці майбутніх учителів іноземних мов, так і в підвищенні кваліфікації учителів-практиків, а також перелік рекомендацій МОН України щодо їх здійснення. У рамках пошуку шляхів розв'язання окреслених проблем охарактеризовано позитивний досвід програми підготовки майбутніх учителів іноземних мов «Шкільний учитель нового покоління», який успішно пройшов апробацію у 13 закладах вищої освіти в Україні (2013–2019). Особливістю програми є збільшення годин на вивчення методики англійської мови (з 4 % до 25 %) та зміна підходів як до методів викладання цього предмета в університеті, так і до реалізації здобутих під час навчання компетентностей у подальшій професійній діяльності.

Досліджено результати найпоширеніших міжнародних баз даних (PIRLS, PISA, OECD, TALIS) з метою визначення позиції України та Нідерландів в освітній галузі та їхнього впливу на якість підготовки педагогічних працівників. У ході аналізу організаційно-педагогічних засад підготовки майбутніх учителів іноземних мов досліджено стан викладання іноземної мови в українських та нідерландських закладах освіти. Виконане зіставлення показало значний розрив у відсоткових значеннях за рівнем фінансування та заробітних плат учителів (у бік Нідерландів) та кількості студентів (на бік України). Виявлено ряд перешкод, які негативно впливають на розвиток педагогічної освіти в Україні, серед яких: академічне перевантаження українських студентів нефаховими предметами, недостатній контроль на рівні педагогічної практики, низький рівень мотивації й автономності студентів, брак можливостей для академічної гнучкості й мобільності.

З урахуванням позитивного нідерландського досвіду успішних освітніх реформ стало можливим обґрунтування узагальнених практичних рекомендацій для підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні. Запропоновано ряд заходів, спрямованих на підвищення якості освіти українських учителів

іноземних мов. Серед визначеного переліку на особливу увагу заслуговують такі кроки, як: постійна участь України в міжнародних опитуваннях у галузі освіти щодо вимог та потреб учителів іноземних мов у сучасній українській освіті; організація співпраці між різними етапами освіти та учасниками освітнього процесу; перегляд навчальних планів з метою специфікації кількості навчальних дисциплін у програмі підготовки вчителів іноземних мов; зміна технологій викладання фахових дисциплін; розвиток академічної гнучкості та мобільності; доступність онлайн навчання, яке надає можливості для безперервного змішаного та дистанційного навчання; перегляд вимог до педагогічної практики; створення сприятливих умов для безперервної освіти; збільшення фінансування освітньої галузі та забезпечення належної оплати праці педагогічних працівників; збільшення академічної свободи вчителів у їхній професійній діяльності.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Подальше вивчення наукової проблеми може здійснюватися за такими напрямками: академічна гнучкість професійної освіти; професійна підготовка магістрів іншомовних спеціальностей в університетах; порівняльний аналіз системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах прикладних наук та дослідницьких університетах; особливості організації педагогічної онлайн-освіти у Нідерландах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьева О. І. Професійно-лінгвістична підготовка іноземних фахівців у Франції: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 300 с.
2. Антоненко О. В. Підготовка вчителів іноземних мов у Чеській республіці у світлі реформування вищої освіти Європи. *Педагогічний альманах*. 2014. Вип. 24. С. 91–96.
3. Атестація вчителів. *Педагогіка. Навчальні матеріали онлайн*. 2019. URL: https://pidruchniki.com/14261116/pedagogika/atestatsiya_vchiteliv (дата звернення: 20.08.2019).
4. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2004. 21 с.
5. Бевз О., Гембарук А., Гончарова О. та ін. Типова програма «Методика навчання англійської мови». Освітній ступінь бакалавра. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 126 с.
6. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01, 13.00.04. Рівне, 2018. 520 с.
7. Безлюдний О. І. Професійно-особистісне самовизначення майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформатизації вищої освіти. *Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 3. С. 13–18.
8. Білецька І. О. Полікультурні засади іншомовної освіти у середніх навчальних закладах США: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Умань, 2014. 494 с.
9. Боднарчук Т. В. Розвиток білінгвальної освіти в Австрії (1945–2010 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Хмельницький, 2012. 20 с.
10. Бойченко К. В. Модернізація системи управління державними школами в Нідерландах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Умань, 2016. 257 с.

11. Бондарук Я. В. Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2013. 302 с.
12. Братиця Г. Г. Моделі підготовки магістрів у системі педагогічної освіти Німеччини. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. Львів, 2008. Вип. 24. С. 232–237.
13. Бродська Л. В. Формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до виховної роботи в школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 20 с.
14. Волченко О. М. Формування комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2006. 20 с.
15. Гавриленко О. М. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2011. 20 с.
16. Гаращук К. В. Структурні реформи в системі середньої освіти сучасної Великої Британії: монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 159 с.
17. Голотюк О. В. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Франції: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2007. 20 с.
18. Гринюк С. П. Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов в університетах Фінляндії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 20 с.
19. Гульпа Л. Ю. Тенденції розвитку іншомовної освіти у середніх навчальних закладах Угорської Республіки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Івано-Франківськ, 2007. 20 с.
20. Деркач С. П. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2011. 20 с.
21. Димань Т. М., Боньковський О. А., Вовкогон А. Г. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес: навч.-метод. посіб. Одеса: НУ ОМА,

2017. 106 с.

22. Жерьобкіна Т., Когут І, Куделя М. та ін. Освіта в Україні: збірник / за ред. Є. Стадного. Аналітичний центр CEDOS, 2015. 84 с. URL: https://cedos.org.ua/data/pdfs/osvitaua_250416_updated.pdf (дата звернення: 23.07.2019).
23. Жижко О. А. Компетентнісний підхід у теорії і практиці підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2013. № 1. С. 174–180.
24. Заболотна О. А. Альтернативна освіта дітей та молоді шкільного віку у країнах Європейського Союзу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Тернопіль, 2014. 35 с.
25. Закір'янова І. А. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 22 с.
26. Заяць Л. І. Розвиток сучасної університетської освіти у Нідерландах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.
27. Інститут філології. *Київський університет імені Бориса Грінченка*. URL: <http://if.kubg.edu.ua/informatsiya/studentam/rozklad-zaniat/27-denna-forma-navchannia.html> (дата звернення: 09.10.2019).
28. Калінін В. О. Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови на основі колаборативного навчання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2015. Вип. 54. С. 36–38.
29. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.
30. Капелюшна Т. В., Коберник О. М. Технологічна освіта в середніх навчальних закладах США: монографія. Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. 152 с.
31. Кірдан О. Л., Кірдан О. П. Підготовка конкурентоздатного фахівця та ринок праці: виклики та перспективи освіти. *Підготовка*

конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 25–26 квіт. 2018 р.). Кривий Ріг: КПГТЛ, 2018. Т. 2. С. 81–83.

32. Клименко Ю. А. Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2011. 20 с.
33. Князян М. О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2007. 44 с.
34. Кобилянська В. О., Колісніченко А. І. Використання аудіо- та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Умань, 18–19 квіт. 2019 р.). Умань, 2019. С. 126–128.
35. Кокор М. М. Сучасні моделі підготовки викладачів іноземних мов за професійним спрямуванням в університетах США. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2013. № 1. С. 146–153.
36. Колісніченко А. І. Викладання іноземних мов у Нідерландах у контексті розвитку педагогічної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 70. С. 134–137.
37. Колісніченко А. І. Вимоги до формування професійних компетентностей учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 черв. 2017 р.). Київ, 2017. С. 111–113.
38. Колісніченко А. І. Вплив використання проектних технологій на формування іншомовної комунікативної компетенції. *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст*: матеріали Міжнар. конф. (Умань, 25–26 трав. 2017 р.). Умань, 2017. С. 82–84.

39. Колісніченко А. І. Впровадження цифрових технологій у процес навчання англійської мови: перешкоди на шляху до успіху. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Кропивницький, 20 лют. 2019 р.). Кропивницький, 2019. С. 123–125.
40. Колісніченко А. І. Ефективність двомовної освіти у Нідерландах. *Сучасна іношомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики і перспективи*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Глухів, 24–25 жовт. 2018 р.). Глухів, 2018. С. 61–63.
41. Колісніченко А. І. Ефективність залучення учителів-предметників до викладання іноземних мов у початковій ланці голландської освіти. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань, 2018. С. 87–91.
42. Колісніченко А. І. Заходи щодо запровадження системи академічної гнучкості для удосконалення освіти протягом життя у Нідерландах. *Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження*: матеріали II Міжнар. наук. конф. Української асоціації дослідників освіти (Київ – Дрогобич, 15 черв. 2018 р.). Київ – Дрогобич, 2018. С. 58–60.
43. Колісніченко А. І. Освітні новації у Нідерландах у контексті порівняльно-педагогічних досліджень. *Україна – ЄС: крос-культурні порівняння в освітніх дослідженнях*: матеріали Міжнар. конф. (Умань, 22–23 трав. 2017 р.). Умань, 2017. С. 77–81.
44. Колісніченко А. І. Особливості здобуття педагогічної освіти у навчальних закладах Нідерландів. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Умань, 28 верес. 2018 р.). Умань, 2018. С. 116–118.
45. Колісніченко А. І. Професійний розвиток майбутнього вчителя іноземної мови в умовах інтернаціоналізації системи вищої освіти у Нідерландах. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листоп. 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 218–219.

46. Колісніченко А. І. Розвиток педагогічної освіти у Нідерландах як фактор впливу на рівень досягнень здобувачів освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 67–74.
47. Колісніченко А. І. Сучасні механізми вдосконалення системи неперервної освіти вчителів іноземних мов в Україні. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 17. С. 77–80.
48. Колісніченко А. І., Кобилянська В. О. Вивчення англійської мови онлайн: дистанційне та змішане навчання. *Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 21–22 берез. 2019 р.). Івано-Франківськ, 2019. С. 152–154.
49. Колісніченко М. О., Колісніченко А. І. Зв'язок іншомовної та цифрової компетентностей у підготовці фахівців для освітньої галузі. *Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації*: матеріали Всеукр. студентської наук.-практ. інтернет-конф. (Умань, 28 берез. 2019 р.). Умань, 2019. С. 135–137.
50. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 20 с.
51. Коляда Н. М., Кравченко О. О. Неформальна громадянська освіта молоді: досвід та перспективи розвитку. *Всеукраїнський науково-практичний семінар «Права дитини»*. Умань, 2019. С. 33–36.
52. Коляда Н. М., Колісніченко А. І. Вплив самооцінки роботи викладача на якість викладання фахових дисциплін в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Мова і світ: сучасні тенденції викладання іноземних мов у вищій школі*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. вебінару (Житомир, 29 листоп. 2017 р.). Житомир, 2017. С. 58–60.
53. Коляда Н. М., Колісніченко А. І. Особливості регулювання гендерної рівності у вищій освіті Нідерландів. *Іншомовна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій*: матеріали Всеукр. наук.-практ. вебінару (Житомир, 28 листоп. 2018 р.). Житомир, 2018. С. 39–41.

54. Комар О. С. Організаційно-педагогічні засади неперервної освіти вчителів англійської мови в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Умань, 2019. 509 с.
55. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти: проєкт. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konsepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi?fbclid=IwAR2ICPzauy6r5JKmZYAPMKglPn9TXxjqaekymfOGHYmmJuXkNoH1SLgQnGo> (дата звернення: 15.08.2019).
56. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2009. 35 с.
57. Лавриш Ю. Е. Особливості інтеграції наукової та навчальної діяльності в університетах Канади. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ, 2018. Вип. 3. С. 29–36.
58. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / за ред. О. І. Локшина. Київ: Богданова А. М., 2009. 404 с.
59. Мазорчук М., Вакуленко Т., Терещенко В. та ін. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦОЯО, 2019. 439 с.
60. Махінов В. М. Теоретичні засади в історії розвитку європейського соціокультурного освітнього простору (середина ХІХ – початок ХХ ст.): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2013. 42 с.
61. Місечко О. Є. Формування системи фахової підготовки вчителя іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (початок 1900-х – початок 1960-х рр.): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 50 с.
62. Місія. *Українська асоціація дослідників освіти*. 2016. URL: <https://www.uera.org.ua/uk/about-us/mission> (дата звернення: 10.10.2019).

63. Молодиченко Н. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 23 с.
64. Музиченко Ю. Професійна мобільність учителя в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору. *Шлях освіти*. 2007. № 3. С. 17–21.
65. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США: дис. ... канд. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 235 с.
66. Никитюк С. І. Провідні чинники виникнення системи заочної освіти вчителів іноземних мов у Великій Британії. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2014. № 16. С. 173–177.
67. Озерська О. Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів у вищих навчальних закладах Японії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2006. 212 с.
68. Онкович А. Д. Формування професійної компетентності вчителів української діаспори США засобами педагогічної періодики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 20 с.
69. Освіта в Україні: базові індикатори: інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н.р. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2018. 210 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyniy-byuleten.pdf> (дата звернення: 11.08.2019).
70. Основні терміни та їх визначення: стаття 1. *Про вищу освіту*: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://kodeksy.com.ua/dictionary/p/profesijna_pidgotovka.htm (дата звернення: 08.06.2019).
71. Павлюк Р. О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 20 с.
72. Парламентський комітет з оцінки інновацій у навчальних планах 2007. URL: <https://rada.gov.ua/fsview/11748.html> (дата звернення: 19.09.2019).

73. Перша національна (не)конференція для шкільних педагогів EdCamp Ukraine. 2015. URL: <https://www.edcamp.org.ua/edcampukraine2015> (дата звернення: 10.10.2019).
74. Подзигун О. А. Педагогічні умови застосування інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 20 с.
75. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16.07.2018 № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konsepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 11.08.2019).
76. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2019).
77. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10> (дата звернення: 09.07.2019).
78. Про міністерство. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo> (дата звернення: 07.06.2019).
79. Про програму Європейського Союзу – Еразмус+. URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-programu.html> (дата звернення: 10.10.2019).
80. Проценко О. Б. Система післядипломної педагогічної освіти в Греції: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 25 с.
81. Процько Є. С. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Бельгії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2016. 20 с.
82. Рибачук К. В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в університетах США: дис. ... канд. наук: 13.00.01. Кіровоград, 2008. 209 с.
83. Розпочинається підготовка шкільного вчителя нового покоління. *Британська Рада в Україні*. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of->

english/updates/blog/Training-Begins-for-New-Generation-School-Teachers

(дата звернення: 11.10.2019).

84. Роляк А. О. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Данії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 290 с.
85. Романенко О. В. Реформування професійної підготовки майбутніх учителів середніх навчальних закладів Франції: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2007. 20 с.
86. Романюк Л. П. Вивчення поширених розладів навчання майбутніми вчителями іноземних мов в Ізраїлі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. Вип. 29. С. 455–459.
87. Синельник В. Ю. Виявлення рівня професійної підготовки вчителів англійської мови в Японії. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 15(1). С. 196–200.
88. Соколова А. В. Професійна підготовка вчителя у системі педагогічної освіти Англії і Шотландії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Одеса, 2008. 201 с.
89. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: монографія / МОН України. АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих; за ред. С. О. Сисоєвої. Маріуполь; Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2008. 400 с.
90. Сулим Н. В. Нормативно-правове регулювання підготовки майбутніх вчителів англійської мови у вищих навчальних закладах Англії та Шотландії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. Вип. 27. С. 202–205.
91. Факультет іноземних мов. *Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка*. URL: <http://info.elr.tnpu.edu.ua/inoz> (дата звернення: 23.09.2019).
92. Черньонков Я. О. Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград,

2006. 20 с.

93. Шандрук С. І. Тенденції професійної підготовки вчителів у США: монографія. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2012. 496 с.
94. Шевчук М. Обґрунтування поняття «Організаційно-педагогічні засади діяльності вищого навчального закладу». *Педагогічні науки*. Полтава, 2016. № 66–67. С. 115–121.
95. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у позанавчальній діяльності університету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2009. 20 с.
96. Шишко А. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2008. 20 с.
97. Шмирко О. С. Педагогічні умови професійного розвитку майбутніх вчителів іноземної мови у системі університетської педагогічної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2016. 285 с.
98. Щудло С., Заболотна О., Лісова Т. Українські вчителі та навчальне середовище. Результати Всеукраїнського моніторингового опитування викладання та навчання серед директорів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів (за методологією TALIS). Анотований звіт. Дрогобич: УАДО; ТЗОВ «ТрекЛТД», 2018. 20 с.
99. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6. 768 с.
100. Юрченко О. Підвищення кваліфікації: Як і куди зростати українським вчителям? Освіторія. 2019. URL: <https://osvitoria.media/experience/majbutnyue-pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-yak-i-kudy-zrostaty-ukrayinskym-vchytelyam/> (дата звернення: 20.09.2019).
101. A new perspective on professional space in education. 2016. URL: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2016/09/27/a-new-perspective-on-professional-space-in-education> (last accessed: 12.12. 2018).
102. Achieving professional potential. Professional standards for Teachers and

- Trainers in Education and Training. *Education and Training Foundation*. London: Buckingham Palace Rd, SW1W 9SP. P. 157–197. URL: https://www.et-foundation.co.uk/wp-content/uploads/2014/05/ETF_Professional_Standards_Digital_FINAL.pdf (last accessed: 22.06.2019).
103. Areadne. CLIL – Content and Language Integrated Learning. 2015. URL: https://www.areadne.eu/course/clil-content-and-language-integrated-learning/?gclid=CjwKCAjw04vpBRB3EiwA0lieagFnZtLrqVIRlX34wEKxbXcPnlAqz4t2W0svlnkuRWiHA0m0NZDVxRoCTJgQAvD_BwE (last accessed: 20.12.2019).
104. Bachelor's programmes English Language and Culture. *University of Amsterdam*. 2019. URL: <https://www.uva.nl/en/programmes/bachelors/english-language-and-culture/english-language-and-culture.html> (last accessed: 23.08.2019).
105. Banerjee S. Higher education and the reproductive life course: A cross-cultural study of women in Karnataka (India) and the Netherlands. [S.l.]: s.n., 2006. 364 p. URL: [https://www.rug.nl/research/portal/en/publications/higher-education-and-the-reproductive-life-course\(b9830f8f-6fdc-4421-9acf-c614a8ee2540\).html](https://www.rug.nl/research/portal/en/publications/higher-education-and-the-reproductive-life-course(b9830f8f-6fdc-4421-9acf-c614a8ee2540).html) (last accessed: 24.04.2019).
106. Bjørnåvold J., Coles, M. Gérer l'éducation et la formation: l'exemple des cadres de certifications, *Revue européenne de formation professionnelle. CEDEFOP*. 2008. № 42–43. P. 227–265. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/491/42_fr_bjornavold.pdf (last accessed: 09.12.2019).
107. Boekholt P. Th. F. M., de Booy E. P. *Geschiedenis van de School in Nederland vanaf de Middeleeuwen tot aan de Huidige Tijd*. Assen/Maastricht: Van Gorcum. 1987. URL: https://www.dbnl.org/tekst/boek009gesc01_01/ (last accessed: 13.10.2018).
108. Bosch Gerhard, Charest Jean. *Vocational Training: International Perspectives*. 1st Edition. Routledge, 2015. 31 p.
109. Brockmann Michaela, Clarke Linda, Winch Christopher. Bricklaying is more than Flemish bond Bricklaying qualifications in Europe. 2010. 87 p. URL: https://www.academia.edu/10176692/Bricklaying_is_more_than_Flemish_bond

Bricklaying_qualifications_in_Europe (last accessed: 03.11.2018).

110. Centre of Study for Policies and Practices in Education (CEPPE). Chile “Learning Standards, Teaching Standards and Standards for School Principals: A Comparative Study”, OECD Education Working Papers, 2013. No. 99, Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/5k3tsjqtp90v-en> (last accessed: 23.08.2019).
111. Christ H. Pour et contre la méthode directe: les débats au sein de l’association allemande des professeurs de langues vivantes entre 1886 et 1914. *Études de Linguistique Appliquée. Revue de Didactologie des Langues-Cultures*, 1993. P. 9–22.
112. Closset F. Inleiding tot de Didactiek van de Levende Talen. Amsterdam: Meulenhoff, 1960. 350 p.
113. Coles M. Qualifications frameworks in Europe: platforms for collaboration, integration and reform. *Making the European Learning Area a Reality: A paper for the conference, 3–5 June 2007, Munich*. URL: https://warwick.ac.uk/fac/soc/ier/glacier/qual/eqf/mike_coles_eqf.pdf (last accessed: 09.11.2019).
114. Committee on the Future of the Teaching Profession (CTL) (1993). Een Beroep met Perspectief: de toekomst van het leraarschap. Zoetermeer: Ministry of Education, Culture and Science. [in English: A profession with a perspective: the future of teaching].
115. Committee on the Teaching Profession (2007). Leerkracht! The Hague: Ministry of Education, Culture and Science. [in English: Teaching force!].
116. Council recommendation of 22 May 2019 on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages. *Official Journal of the European Union*. 5.6.2019. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(02)&from=EN) (last accessed: 26.08.2019).
117. Creating Effective Teaching and Learning Environment: First Results from TALIS. OECD. 2009. 310 p. URL: <http://www.oecd.org/education/school/43023606.pdf> (last accessed: 10.09.2019).
118. Crul M. R. J. Refugee children in education in Europe: How to prevent a lost

- generation? SIRIUS Network Policy Brief Series. 2017. URL: <https://research.vu.nl/en/publications/refugee-children-in-education-in-europe-how-to-prevent-a-lost-gen> (last accessed: 09.07.2019).
119. Daalen Franca. *The Effectiveness of Bilingual Education in the Netherlands: Level of English, Accent Preferences and Success*. Master Thesis. January 2016. 53 p. URL: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/37769/Thesis%20vanDaalen.pdf?sequence=115> (last accessed: 09.07.2019).
120. *During the programme*. *University of Applied Sciences Utrecht*. 2019. URL: <https://www.internationalhu.com/bachelor-programmes/teacher-education-in-english/during-the-programme> (last accessed: 21.08.2019).
121. Dutch Parliament. *Wet Beroepen in het Onderwijs*. 2004 [in English: Professions in Education Act].
122. *Education system The Netherlands*. Nuffic. 2nd Edition. January 2011. Version 6, July 2019. 41 p.
123. EF English Proficiency Index. Netherlands 2020. URL: <https://www.ef.com/wwen/epi/regions/europe/netherlands/> (last accessed: 15.01.2020).
124. EHEA. *Yerevan Communiqué*. (Statement by Ministers at EHEA Ministerial Conference, Yerevan, Armenia). Paris, France: Bologna Follow-up Group Secretariat. 2015, May 14–15. URL: http://media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniqueFinal_613707.pdf (last accessed: 09.01.2019).
125. Essen A. J. *Quality in English Language Teacher Education*. Budapest: The British Council, 1996. P. 21–24. URL: [https://www.rug.nl/research/portal/publications/the-training-of-efl-teachers-in-the-netherlands\(cf9eec1e-1175-4717-8930-1ceb33bc882b\).html](https://www.rug.nl/research/portal/publications/the-training-of-efl-teachers-in-the-netherlands(cf9eec1e-1175-4717-8930-1ceb33bc882b).html) (last accessed: 19.08.2019).
126. ETUCE Committee on 8–9 October, 2018. *Teachers have an essential role in “Building a stronger Europe”*. URL: https://csee-etuice.org/images/attachments/TC_Final_ETUCE_Reaction_on_Building_a_stronger_Europe.pdf (last accessed: 04.07.2019).
127. *Eurydice National Qualifications Framework*. Netherlands, 5 FEBRUARY, 2018. URL: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/>

national-qualifications-framework-53_en (last accessed: 30.06.2019).

128. Eurydice. Continuing Professional Development for Teachers Working in Early Childhood and School Education. 2018. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school-education-50_en (last accessed: 18.06.2019).
129. Eurydice. Het onderwijssysteem in Nederland. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. 2005. URL: <https://pdfslide.net/documents/onderwijs-doc-2005-eurydice-nl.html> (last accessed: 18.06.2019).
130. Eurydice. National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms. 2005. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/index_en.php_en (last accessed: 28.06.2019).
131. Gates Bill & Melinda. Ensuring fair and reliable measures of effective teaching: Culminating findings from the MET project's three-year study. Bill & Melinda Gates Foundation. 2013. URL: http://www.metproject.org/downloads/MET_Ensuring_Fair_and_Reliable_Measures_Practitioner_Brief.pdf (last accessed: 19.10.2019).
132. Grisay A. Quels indicateurs pour quelle réduction des inégalités scolaires? *Revue de la Direction générale de l'organisation des études*. 1984. Vol. 9. P. 3–14.
133. Hancock C. B., Sherff L. Who will stay and who will leave? Predicting secondary English teacher attrition risk. *Journal of Teacher Education*. 2010. 61(4). P. 328–338.
134. Henson R. K. From adolescent angst to adulthood: Substantive implications and measurement dilemmas in the development of teacher efficacy research. *Educational Psychologist*. 2002. № 37(3). P. 137–150.
135. Herweijer L., Vogels R. Ouders over opvoeding en onderwijs, 's Gravenhage: Sociaal en Cultureel Planbureau. 2004. 82 p.
136. Higginson C. Structures of Education and Training Systems in Europe: United Kingdom. England 2009/10. 2010. Eurydice. URL: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_UKEngland_EN.pdf

(last accessed: 27.06.2019).

137. Hill Chapel. National Professional Development Center on Inclusion. What do we mean by professional development in the early childhood field?: The University of North Carolina, FPG Child Development Institute. 2008. URL: <http://npdci.fpg.unc.edu> (last accessed: 20.07.2019).
138. Howatt A. P. R., Widdowson H. G. A History of English Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2004. 417 p.
139. Hulshof van Hans, Kwakernaak Erik en, Wilhelm Frans (Groningen: Uitgeverij Passage, 2015). Onderwijs in de moderne talen van 1500 tot heden. URL: <http://www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltt/article/view/1633> (last accessed: 07.06.2019).
140. Ina V., Mullis S., Michael O. Martin, PIRLS 2016 Assessment Framework, 2nd Edition Editors Publishers: TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College and International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). 2015. 193 c.
141. Interim evaluation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020). *Publications Office of the EU*. 2017. URL: <https://publications.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/54967d20-8cf6-11e5-b8b7-01aa75ed71a1> (last accessed: 06.06.2019).
142. Jalkanen, Juha. Future language teachers' pedagogical landscapes during their subject studies. *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2015. Vol. 10. URL: https://www.idunn.no/dk/2015/02/future_language_teachers_pedagogical_landscapes_during_the (last accessed: 28.06.2019).
143. Jansen Febe. Teacher Training in The Netherlands. *Conferência da Presidência Portuguesa*. 2000. URL: http://entep.unibuc.eu/wp-content/uploads/2017/07/NAT_REP_NETHERLANDS.pdf (last accessed: 05.07.2019).
144. Jenkins Viktoria, Skinner Makala, Trines Stefan. *Education in the Netherlands*. WENR. 2018. URL: <https://wenr.wes.org/2018/12/education-in-the-netherlands> (last accessed: 03.07.2019).
145. Johnson S. M., Berg J. H., Donaldson M. L. Who stays in teaching and why: A

- review of the literature on teacher retention. NRTA's Educator Support Network, 2005. 134 p.
146. Johnson S. M., Kraft M. A., Papay J. P. How context matters in highneed schools: The effects of teachers' working conditions on their professional satisfaction and their students' achievement. *Teachers College Record*. 2012. Vol. 114, № 10. P. 1–39.
 147. Kolisnichenko A. I. Impact of educational reforms on the improving of teachers' training quality in the Netherlands. *Studies in Comparative Education*. 2018. Vol. 1. P. 20–27.
 148. Kolisnichenko A. I. Collaboration in high education as factor of improving ELT training in the Netherlands. *Journal of science*. 2019. Vol. 2. P. 49–52.
 149. Kolisnichenko A. I. Preschool Education in Ukraine. *English language and culture*. 2017. Vol. 4. P. 22–23.
 150. Kolisnichenko A. I. Transformations of future FL teacher formal education in the context of new Ukrainian school quality assurance. *Studies in Comparative Education*. 2019. Vol. 2. P. 81–88.
 151. Koops W. R. H. Het onderwijs in de moderne talen aan de Rijksuniversiteit te Groningen van 1877 tot 1921. Groningen: Universiteitsmuseum. 1980. 38 p.
 152. Korthagen F. A. J. Naar een kennisbasis voor professioneel opleiden. In: *VELON Tijdschrift voor Lerarenopleiders*. 2000. Vol. 2. № 1. P. 6–13.
 153. Koster B., Dengerink J. Towards a professional standard for Dutch teacher educators. *Paper presented at the ATE conference*. Orlando, USA. February 2000.
 154. Kuiper W. Historisch-didactische aspecten van het onderwijs in het Duits. Beschouwingen over de ontwikkeling van het Hoogduits als leervak op de Nederlandse scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs. PhD diss., Universiteit van Amsterdam. Groningen: Wolters, 1961.
 155. Learn international professional teaching standards. British Council, 2019. URL: <https://www.britishcouncil.org/education/skills-employability/what-we-do/vocational-education-exchange-online-magazine/april-2017/learn-international->

professional-teaching-standards (last accessed: 16.07.2019).

156. Leeman Yvonne. Education and Diversity in the Netherlands. 2008. Vol. 7. P. 50–59. URL: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/eerj.2008.7.1.50> (last accessed: 14.07.2019).
157. Loonen P. L. M. For to learne to buye and sell: learning English in the Low Dutch area between 1500 and 1800. PhD diss., Katholieke Universiteit Nijmegen. Amsterdam/Maarssen: APA-Holland University Press, 1991. 360 p.
158. Luijkx Ruud, de Heus Manon. The educational system of the Netherlands. 2008. URL: http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/misc/isced_97/luij08_the_educational_system_of_the_netherlands.pdf (last accessed: 17.06.2019).
159. Lunenberg Mieke, Loughran John, Schildkamp Kim and others. Self-study in a Community of Learning Researchers: what can we do to help teachers/teacher educators benefit from our research? *European Educational Research Journal*. 2007. Vol. 6, № 4. URL: www.wwwords.eu/EERJ (last accessed: 12.05.2019).
160. Markowitsch, J., Luomi-Messerer, K. Développement et interprétation des descripteurs du cadre européen des certifications, *Revue européenne de formation professionnelle*. 2008. 111 p. URL: <https://journals.openedition.org/formationemploi/2115?lang=en> (last accessed: 27.06.2019).
161. Méhaut Philippe. Vocational training in France: towards a new vocationalism? 2009. URL: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00414410> (last accessed: 13.07.2019).
162. Ministry of Education, Culture and Science. *Government of the Netherlands*. <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-education-culture-and-science/organisation> (last accessed: 16.07.2019).
163. Minor Education Interfaculty Teacher Training. *University of Amsterdam*. 2019. URL: <https://student.uva.nl/ilo/content/az/minor-educatie/minor-educatie.html?origin=n6K1gSTVS32RKMWXU4i8bA> (last accessed: 23.08.2019).
164. Netherlands in Education at a Glance. 2017: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. 2019. DOI: <https://doi.org/10.1787/eag-2017-60-en> (last accessed: 29.06.2019).

165. Netherlands: Teacher and Principal Quality Overview. Learning Systems. Teacher and Principal Quality Supporting Equity. Career and Technical Education. Governance and Accountability NCEE. 2019. URL: <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/netherlands-overview/netherlands-teacher-and-principal-quality/> (last accessed: 33.08.2019).
166. New courses at TaalTaal. *TaalTaal*. 2019. URL: http://www.taaltaal.nl/en/?gclid=CjwKCAjw04vpBRB3EiwA0IieaqyZjTIWzUD--rXTfymQHDC9k0Vn45vhT3scGlsIO3Lvju4STOmBoCP9IQAvD_BwE (last accessed: 20.08.2019).
167. Ní Cheallaigh Martina, Doets Cees, J. Hake Barry, Westerhuis Anneke. Lifelong learning in the Netherlands: The extent to which vocational education and training policy is nurturing lifelong learning in the Netherlands. CEDEFOP Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002. VI. 122 p. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/5126_en.pdf (last accessed: 30.07.2019).
168. Nusche Deborah, Braun Henry, Halász Gábor, Santiago Paulo. OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Netherlands 2014. OECD Publishing. 2014. 220 p.
169. Peeterheynsgenootschap. (1994–2003). Het Peeter Heynsgenootschap (PHG) is een netwerk voor de geschiedenis van het talenonderwijs in de Lage Landen. <https://sites.google.com/site/peeterheynsgenootschap/home> (last accessed: 23.08.2019).
170. Philippe Mehaut, Winch Christopher. The European Qualification Framework: skills, competences or knowledge? *European Educational Research Journal*. 2012. Vol. 11, № 3. URL: <https://doi.org/10.2304/eerj.2012.11.3.369> (last accessed: 11.12.2019).
171. PISA, 2018. Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, OECD Publishing, Paris. 2019. 354 p. URL: <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>. (last accessed: 13.12.2019).
172. PISA, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pisa> (last accessed: 12.12.2019).

173. Puren C. *Histoire des méthodologies de l' enseignement des langues*. Paris: Clé International, 1988. P. 101–106.
174. *Quality in diversity. Strategic Agenda for Higher Education, Research and Science* A publication of the Dutch Ministry of Education, Culture and Science. Augustus 2011. 66 p.
175. *Rekenonderwijs op de basisschool: Analyses en sleutels tot verbetering*. Amsterdam: KNAW. 2007. [in English: Royal Dutch Academy for the Sciences: Mathematics in primary education: analysis and keys for improvement]. URL: <https://www.know.nl/shared/resources/actueel/publicaties/pdf/advies-rekenonderwijs-op-de-basisschool> (last accessed: 12.12.2019).
176. Rooijen M., Korpershoek H., Vugteveen J., Timmermans A. C., Opendakker M.-C. *Overgangen aansluitingen in het onderwijs. Deelrapportage 2: Empirische studie naar de cognitieve en niet-cognitive ontwikkeling van leerlingen rondom de po-vo overgang*. GION Onderwijs/Onderzoek, 2016. URL: https://www.researchgate.net/profile/Hanke_Korpershoek/publication/322266933_Overgangen_en_aansluitingen_in_het_onderwijs/links/5a4f4d36458515e71b09243c/Overgangen-en-aansluitingen-in-het-onderwijs.pdf (last accessed: 27.06.2019).
177. SBL (Association for the Professional Quality of Teachers). *Competence Requirements for Teachers*. Utrecht: SBL. 2006. URL: <http://www.lerarenweb.nl/lerarenwebenglish.html?sbl&artikelen&100> (last accessed 16.08.2019).
178. *School size by type of education and ideological basis*. *StatLine*. CBS. 2019. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/03753eng/table?dl=10641> (last accessed: 26.09.2019).
179. Schrijner Chris. *Twelve Years On: the new teacher training in the Netherlands*. *European Journal of Teacher Education*. 2006. URL: <http://booksc.org/book/35417147/048a06> (last accessed: 15.05.2019).
180. Snoek M. *Teacher Education in The Netherlands: Balancing between Autonomous Institutions and a Steering Government*. *European Dimensions of Teacher Education – Similarities and Differences*. Edited by Milena Valenčič

Zuljan and Janez Vogrinc. 2011. P. 53–85.

181. Snoek Marco, Wielenga Douwe. Teacher Education in The Netherlands. Change of gear. 2001. URL: https://www.researchgate.net/publication/242130758_Teacher_Education_in_The_Netherlands_Change_of_gear/download (last accessed: 23.12.2018).
182. Swennen A., Beishuizen J. Opleiders van Onderwijzers in de 19e eeuw. *VELON Tijdschrift voor Lerarenopleiders*. 2005. Vol. 26. No. 4. P. 31–40.
183. TALIS – The OECD Teaching and Learning International Survey. *OECD*. <http://www.oecd.org/education/talis/> (last accessed 26.07.2019).
184. Teacher education in English. *University of Applied Sciences Utrecht*, 2019. URL: <https://www.internationalhu.com/bachelor-programmes/teacher-education-in-english> (last accessed: 22.08.2019).
185. Teacher education in English. *University of Applied Sciences Utrecht*. 2019. URL: <https://www.internationalhu.com/master-programmes/teacher-education-in-english> (last accessed: 21.08.2019).
186. Teacher professionalization. *University Leiden*. 2019. URL: <https://www.staff.universiteitleiden.nl/human-resources/mobility-and-career-guidance/teacher-professionalisation/teacher-professionalisation> (last accessed: 26.08.2019).
187. Teaching 2020: a strong profession. CEDEFOP. 2011. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/netherlands-teaching-2020-strong-profession> (last accessed: 11.11.2018).
188. Teaching hours (indicator). OECD. 2019. doi: 10.1787/af23ce9b-en (last accessed: 8.09.2019).
189. Teaching qualifications. *Utrecht University*. URL: <https://www.uu.nl/en/education/quality-and-innovation/lecturer-professionalisation/teaching-qualifications> (last accessed: 28.08.2019).
190. Teaching staff (indicator). OECD. 2019. doi: 10.1787/6a32426b-en (last accessed: 8.09.2019).
191. The DOI System. URL: <https://www.doi.org/> (last accessed 26.07.2019).

192. The State of Education in the Netherlands. Highlights from the 2013/2014 Education Report. Utrecht: Inspectorate of Education, 2015. 52 p.
193. The State of Education in the Netherlands. Highlights from the 2015/2016 Education Report. Utrecht: Inspectorate of Education, 2017. 56 p.
194. The State of Education in the Netherlands. Highlights of the 2010/2011 Education Report. Utrecht: The Dutch Inspectorate of Education, 2012. 48 p.
195. Treffers Marieke. Working in education 2012. Ministry of Education, Culture and Science. Den Haag: Delta Hage, 2011. 114 p.
196. Van den Berg Christiaan, Keizer Margo. The value of knowledge. Strategic Agenda for Higher Education and Research 2015-2025. Ministry of Education, Culture and Science, 2015.
197. Van Essen A. Gouin, François. In Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning, ed. M. Byram, London: Routledge. 2004. P. 244–245.
198. Verbrugge A. M., & Verbrugge-Breeuwsma M. Het onderwijs verzuipt! Leraren, ouders en leerlingen: verenigt u. De nieuwe schoolstrijd. Amsterdam: BOOM, 2006. P. 18–34.
199. Vlaanderen H. Th. ‘Vertaal in goed Nederlands’. Een historische, vergelijkende en empirische studie van het onderwijs in het Frans bij het V.H.M.O. PhD diss., Universiteit van Amsterdam. Groningen, The Netherlands: Wolters. 1964.
200. Wilhelm F. A. English in the Netherlands. A history of foreign language teaching 1800–1920. With a bibliography of textbooks. PhD diss., Radboud Universiteit Nijmegen. Utrecht: Gopher Publishers. 2005. 748 p. URL: <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/27045/27045.pdf> (last accessed: 12.12.2019).
201. Wilhelm F. A. Training foreign language teachers in the Netherlands (1795–1970). An historical outline. In *Five Hundred Years of Foreign Language Teaching in the Netherlands 1450–1950*. Ed. J. Noordegraaf and F. Vonk. Amsterdam: Stichting Neerlandistiek VU, 1993. P. 67–87.
202. Wilhelm Frans. Foreign language teaching and learning in the Netherlands

- 1500–2000: an overview. *The Language Learning Journal*. 2018. Vol. 46, Issue 1, P. 17–27. DOI: 10.1080/09571736.2017.1382053. URL: <https://doi.org/10.1080/09571736.2017.1382053> (last accessed: 13.09.2019).
203. Willems Gerald M., Jos J. H. Stakenborg, Wiel Veugelers. Trends in Dutch Teacher Education. Leuven: Apeldoorn Garant, 2000. 216 p.
204. Willems Gerard M. The Dutch Disconnection: foreign language teaching and teacher (re)training in the Netherlands. *European Journal of Teacher Education*. 2015. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0261976870100207> (last accessed: 14.08.2019).
205. Women teachers (indicator). OECD. 2019. doi: 10.1787/ee964f55-en (last accessed: 8.09.2019).